

DE HORIZON VERKENNEN – OVER DE NADERENDE DINGEN EN DAT WAT ONVERMIJDELIJK GAAT KOMEN

inzending Gerrit Krolprijs essaywedstrijd 2021
Thomas van Essen

VOORUIT

Waar gaan we naartoe? Ik heb die vraag altijd interessanter gevonden dan die andere welbekende existentiële vraag: waar komen we vandaan? Maar ze mogen er alle twee zijn; de eerste persoon meervoud van beide vragen doet me goed. Blijkbaar doen we - ondanks waarschuwende geluiden over doorgeslagen individualisme - toch nog aan collectieve voorstellingen van het verleden en dat wat komen gaat, stippelen we graag gezamenlijk ons doel uit. Alhoewel, graag? Waar zijn onze stippen op de horizon? Als ik in de verte kijk, en dan moet ik flink turen, zie ik, voorbij het gemanage van ophefjes en waantjes van de dag, enkel een horizon van een jaar, hoogstens twee, zich voor ons uitstrekken. Alsof we visieloos zijn; letterlijk niet verder kunnen kijken. Niet verder willen kijken misschien? Oh, wat snak ik naar een plan voor later, een hand die naar voorbij de heuvels wijst en zegt: 'daar gaan wij heen, en dit zullen wij tegenkomen, maar dan zullen we zus en zo doen, zodat...' Iets voorbij het vasthouden van het vaasje, en iets wat verder gaat dan een vanuit de onderbuik ontstane schreeuw, iets meer dan een om aandacht verlegen 'nee!'.

Maar waar denken we aan als we aan later denken? Het is immers geen totaal blanco canvas dat zich voor ons uitstrekt. We moeten weten wat er zich daar gaat aandienen zodat we ons erop kunnen voorbereiden. Bestaat er zoiets als een visie zonder voorspelling? Waar willen we heen? Waar gaan we heen? Voorspel mij toch wat komen gaat, zodat we plannen kunnen maken!

CONFLICT

Er zal conflict zijn.

INTERRUPTIE

Niets nieuws onder de zon.

CONFLICT

We zullen ruzie maken en er zal geweld bij komen kijken. Geweld dat ons de adem zal ontnemen, de ruimte in zal perken, het plafond zal verlagen zodat we niet meer kunnen springen of juichen met de handen boven onze hoofden. Bukken moeten we, en kruipen. Wapengekletter is een mogelijkheid, maar zeker geen verplichting. Denk creatief. Zit het wapen-zijn niet in de intentie? Het zal wereldomvattend zijn. We zullen ergens het cijfer 'drie' achter mogen plakken.

CRISIS

Er zal neergang zijn, ineenstorting. Gelijkzeitig, of daarna, of in plaats van. Een opgeblazen neoliberale bubbel zal als te lang opgeklopte

eiwitten in elkaar zakken. Eerst een klap, de boel dondert in elkaar. Dan stagnatie met een vleugje hoop. En dan, langzaam maar gestaag, met de handen steeds dieper in het haar genesteld, almaar verder naar beneden. Totdat er geen systeem meer over is en er enkel een triest vergeten plasje overblijft. Armoede, kent u dat? Vechten om een brood? Of erger nog; twee uur in de rij staan voor een brood?

En daarna zullen we opnieuw beginnen. Zoals natuurwetten nu eenmaal voorschrijven: na een winter komt een lente, ruïnes worden steen voor steen opgegeten door nieuwe mossen en bloemen, jonge bomen slurpen de vergeten beerput leeg en dragen vrucht. Met goede moed beginnen we, met een nieuwe digitale munt, met goud, of schelpen. De kaarten zullen opnieuw worden geschud, of misschien maar half, met de oude winnaars toevallig opnieuw boven aan de stapel.

WARMWATER

Er zal hitte zijn, we zullen langzaam wegsmelten. Gassen hopen zich in onze atmosferen op, drukken steeds zwaarder op de hoofden en de longen hier beneden. Er zullen dingen in de fik vliegen. Bomen, bossen, regenwouden... Vuren zullen zich naar buitenwijken verspreiden, laten villa's niet gespaard. En het zal regenen, op de verkeerde tijden en op de verkeerde plekken, en het water zal stijgen. Zoet water wordt brak water, wordt zout water, rivieren kunnen hun water niet meer kwijt. We bouwen afsluitdijken om de Noordzee heen, pompen gesmolten sneeuw over de muren, naar verder weg, naar oceanen waarvan de kusten niet verhoogd kunnen worden. En de mensen daar vertrekken, vluchten, voordat of nadat hun huizen wegzinken, hun akkers zich verslikken, stikken, in het zoute water. Proesten niet van lachen, maar van aardse longen die verzuipen, en van het huilen om het verlaten van een huis en haard. En de mensenmassa's verplaatsen zich naar waar het nog niet té heet is, niet té nat. En de dijken zullen we doortrekken naar land, waar ze wallen worden, muren, hekken, met poorten waar paspoorten met permissie zich met gebogen hoofden, gebroken, doorheen bewegen mogen.

SCHANDAAL

En we zullen berichten lezen over verborgen gehouden kennis, complotten zo men wil. Rapporten zullen naar buiten worden gebracht en het zal blijken dat we bedonderd werden, door ambtenaren, door diplomaten, legerleidingen, of door hen allemaal. Het zal anders blijken dan we hadden gedacht. Er wordt iets opgerold, iets blootgelegd; een netwerk, een ondergrondse alliantie. We zullen woedend zijn.

INTERRUPTIE

Kan iemand mij vertellen waar de vliegende auto's blijven?

SAMEN

Er zal een eind komen aan het eeuwig onvervulde verlangen naar steeds maar meer. We zullen met elkaar delen, in groepen samenleven waar de kleine dingen - de pigmentsoorten, de genitale vormen, de geaardheden, de aanspreekvormen - er niet meer toe doen. In andere groepen zullen ze dat wel, maar hun bestaan wordt vergeten, hen komen wij niet meer tegen. Onze werelden verkleinen zich, onze grenzen komen daar te liggen waar een flinke fietstocht eindigt. De grote verhalen worden kleine verhalen, de harde feiten worden voorzichtige vermoedens, de nieuwsberichten over presidenten aan de overkant van de oceaan worden roddels over de kleinkinderen van de overbuurvrouw. Vrede en voorspoed, we zullen genieten, we zullen gelukkig zijn - in slaap gesust, maar dan zonder de nare bijmaak die die zinsnede nu nog heeft. Het wereldverbeteren is opgegeven; te midden van gelukzalig geklap en gedans, met of zonder geweren, vieren en vrijen wij in onze hutjes op de hei.

NA-ONS

Er zal iets komen dat beter is dan wij nu zijn. Na het goddelijke moet ook het menselijke eraan geloven opgeheven te worden. We zullen verbeterd worden, updates ontvangen, op nanoschaal gewijzigd worden. We passen de bouwstenen van onze gedragingen en uiterlijkheden aan, zullen de akeligheden eruit kweken, eruit knippen. En ze zullen onze tekortkomingen vergeven, zij die na ons komen, want we wisten immers niet wat we deden. Of we wisten het wel, maar we konden niet anders; genetisch verordonneerd om te lijden en lijden teweeg te brengen. Maar we leden voor een hoger doel; voor hen, voor een vervolmaking, voor een wezen dat niet meer lijden kan.

METEN

En er zal berekend worden. We zullen rekenen, becijferen, recenseren met sterren of met twee cijfers achter de komma. We zullen alles opmeten - straten, ramen, hartslagen, bloeddrukken, hormonen, gevoelens (komt op hetzelfde neer) - en alles met elkaar vergelijken. We visualiseren het in grafiekjes en tabellen. We zullen ons lichaam eindelijk begrijpen. En slimme berekeningen zullen ons op mogelijkheden wijzen, op verbindingen die we zelf nog niet gelegd hadden en nooit gelegd zouden hebben.

We zullen alles opmeten, alles omzetten in data (en geloven dat het al data was; rijpe informatie, geduldig wachtend om door ons geoogst te worden.) Onze machines worden langzaam lichaam en onze lichamen worden langzaam veiliggesteld in 'wolken'. We zullen verblijven in eentjes en nulletjes, niet meer gebonden aan het fysieke - geen last meer van de hitte en het vocht waar we eerder voor moesten vluchten.

INTERRUPTIE

Wacht, we waren toch al opgevolgd door een ander wezen?

KOORTS

Er zal een nieuwe ziekte komen en we zullen ziek worden.

INTERRUPTIE

Daarvoor of daarna?

KOORTS

Iets zal ontstaan, zich muteren, ergens ver weggestopt, in een laboratorium, of wakker worden gekust uit smeltende permafrost. En het zal naar buiten komen, zich verspreiden via onze lichaamsafscheidingen, speekseldruppels, uitgeblazen adem, of onze schoenzolen, groentezaden, kipfilets -

INTERRUPTIE

Wist u trouwens dat we geen vlees meer zullen eten?

KOORTS

Het zal zich dus verspreiden via ons kweekvlees, onze vegetarische schnitzels, onze leidingen, doucheslangen, of via schimmels in de aarde. Maar we zullen ten strijde trekken en slimme wetenschappers zullen manieren bedenken om door te gaan, onszelf voort te zetten. We zullen -

ALLERGIE

Wij zullen. Wij, wij, wij! Niets akeliger dan die dwingende gezamenlijke 'wij' van meditatiestemmen: 'wij ademen in en uit, wij voelen onze hartslag en wij voelen ons dankbaar.' De jufse 'wij' van 'wij houden rekening met elkaar' of 'wij eten en drinken niet tijdens deze voorstelling.' Dwingender nog dan een gebiedende wijs, want een gebod kan overtreden worden, maar een beschrijving laat geen ruimte over om ergens van af te wijken, staat als in steen gebeiteld vast.

Oh jullie, Jesaja's en Johannesen, Wellsen en Orwells, Huxley's en Harari's! En jullie, scenarioplanners, marktanalisten, OMT'ers, CBS'ers, onheilsprofeten, utopisten, en futurologen. Jullie

ontsluiten voor ons wat in nevelen gehuld is: dat wat komen gaat. Maar hebben jullie er nu wel echt wat van begrepen?

VERDEDIGING

Scenario's. Scenarioooooosss. S! Meervoud. Maakt u zich geen zorgen, wij maken voorstellingen, geen voorspellingen. Zodat u plannen kunt maken, complexe besluiten kunt nemen, strategieën kunt uitzetten, innoveren, risico's kunt inschatten. Het zijn enkel verhalen zodat u zich een beeld kunt vormen, een idee kunt krijgen van wat u kunt verwachten.

VRAAG

Is het mogelijk om ons eigen voorstellingsvermogen te ontstijgen? Waarom lijkt ik niets anders te zien dan het exponentieel en cartoonesk doortrekken van lijnen naar een soort vooruitgeschoven heden? Kennen jullie haar wel echt? Diegene waarover jullie constant spreken? Het onderwerp van jullie schrijven en studeren? Wie is zij werkelijk? Geloven wij nog wel echt dat zij bestaat?

Een figuur verschijnt rechts van het podium. De aanwezigen draaien hun hoofden richting de onbekende gestalte die langzaam uit de schaduw stapt en spreekt:

Zolang wij niet stilstaan, zal ik zijn. Zolang wij nog een beetje aan het toeval overlaten, zal ik blijven. Zolang wij nog niet alles hebben vastgelegd, zal ik bestaan. Ik ben vrijheid. Ik ben de mogelijkheid. Ik ben het onbepaalde. Ik ben het onverwachte, het ongeplande. Ik ben het onvoorstelbare. Ik zal komen, binnentreden, onvermijdelijk arriveren. Ik zal zijn

DE TOEKOMST.